

PAPER DETAILS

TITLE: Kemanda Konum Geisleri ve Konum Siniflandirmasi

AUTHORS: Sevgi TAS

PAGES: 350-369

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/974838>

KEMANDA KONUM GEÇİŞLERİ VE KONUM SINIFLANDIRMASI

Dr. Öğr. Üyesi Sevgi TAŞ*

ÖZET

Öğrenciliğin ilerleyen yıllarında ve profesyonel boyuta gelindiğinde, her kemancı mutlaka çeşitli pasajların parmak numaraları, konumları veya konum geçişleri hakkında karar vermesi gerektiği durumlarla karşılaşmaktadır. Burada çalıcı konuya, müzikal ve teknik anlamda tam olarak hakim olmalıdır. Bunun için eğitim süreçlerinde konunun adım adım öğretilip uygulanması, yani belli bir sistem içerisinde atlanmadan öğrenciye sunulması önemlidir. Buradan yola çıkarak bu çalışmada, kemanda konum geçmenin teorisi ayrıntılı bir şekilde irdelenmektedir. Çalışmanın konum geçmeye başlama boyutunda; konum geçme öncesi ve başlangıç aşamasında yapılacak çalışmalara, fiziksel unsurlara, kılavuz ses ögesine ve zamanlamaya ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra konum geçme çeşitleri belirlenmiş, bu çeşitlerin ışığında konum geçme sınıflandırması yapılmıştır. Son olarak çalışmada konum geçmeyi kolaylaştırıcı unsurlar boyutunda, çalgı tutuşu, rahatlık, işlemden korkmama, el-kol pozisyonları, konum mesafesi, geçişi hissettirmeme, işlem sırasında parmakların dokusu, zamanlama, cümleme ve yay kullanımı çerçevesinde çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma, keman eğitiminde teori ile uygulama arasında köprü oluşturması ve eğitim uygulamalarına doğrudan katkı sağlayacak olması bakımından ve önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Konum Geçme, Konum Geçme Çeşitleri, Konum Geçme Sınıflandırması, Keman Eğitimi, Keman Teknikleri

*Afyon Kocatepe Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü Yaylı Çalgılar ASD, satli@aku.edu.tr

SHIFTING ON THE VIOLIN AND CLASSIFICATION OF SHIFTS

Assist. Prof. Sevgi TAŞ*

ABSTRACT

In later years of student life and in professional life, every violinist is faced with situations in which he/she has to decide on fingerings, positions or shiftings on the violin in various passages. At this stage, the player must be fully mastered in the musical and technical sense. Therefore, it is critical that the subject is taught and implemented step by step in education processes. In other words, it is important to present the subject to the student in a certain system. Although the subject is studied in violin education, some types of shifting can be omitted or not fully defined. In this study, the theory of shifting on violin is examined in detail. In the preliminary level of shifting, several results were reached regarding the factors such as the studies to be performed in the pre-shifting period, and in the initial phase, physical elements, guiding note and timing. In addition to this, shifting types were determined and shifting classification was made in the light of these varieties. Finally, various results were obtained within the frame of the elements that facilitate the shift, instrument hold, comfort, safe of operation, hand-arm positions, shifting distance, inaudible shift, the pattern of the fingers during the process, timing, phrasing and the use of the bow. The study is important since it provides a bridge between theory and practice in violin education and it will directly contribute to educational practices.

Keywords: Shifting, Types of Shifting, Classification of Shifts, Violin Education, Violin Techniques

*Afyon Kocatepe University, State Conservatory, Department of Music String Instruments, satli@aku.edu.tr

1. GİRİŞ

Keman, eşsiz güzellikteki sesi ve anlatım gücü sebebiyle bestecilerin, literatürüne her dönem sayısız yapıtlar eklediği bir çalgıdır. Müzik yaşamında solo bir çalgı olarak öne çıkmakla beraber orkestraların da vazgeçilmezidir. Günümüzde keman, klasik Batı müziği alanı ile birlikte gelekselden popülere birçok müzik türünde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda çok sayıda öğrenci keman eğitimi almakla beraber; kemanın, popülerliği, günümüzde uygun ücretler karşılığı kolaylıkla edinilebilmesi, çok sayıda eğitimcinin yaygın eğitim sistemi içerisinde ders veriyor olması sebepleriyle amatör düzeyde de çokça tercih edilmektedir.

Eğitimle bireylerin bedensel, devinişsel (hareki), duyuşsal (hissi) ve bilişsel (zihni) yapılarıyla, yönleriyle dengeli birer bütün halinde en uygun ve ileri düzeyde yetiştirilmesi amaçlanır (Uçan, 2005 a, 59-60). Keman eğitimi sürecinde de bireyin çok boyutlu olarak gelişmesi ve yetiştirilmesi beklenir. Kemanın güzel, güçlü ve etkili anlatımına, uzun soluklu çalışmalar sonucunda, zengin bir literatürün çalışılmasıyla ulaşılmaktadır. Dolayısıyla iyi bir kemancının yetiştirilmesi uzun vadeli bir eğitimi gerektirmektedir. Bu süreçte duruş, çalgıyı tutuş ve yay çekmenin devamında sağ el ve sol elde edinilmesi ve güçlendirilmesi gereken çok sayıda teknik ve müzikal becerinin varlığı söz konusudur.

Kemanda sağ el teknikleri temel olarak legato, detaşe, martele ve pizzicatodur. Bu tekniklerin içerisinde müziksel anlatımın önünü açan çok sayıda alt çeşit vardır. Son yüzyılda klasik müzik dünyası, yeni ses ve tınıları aramaya başlamıştır. Bu arayışın bir sonucu olarak 20. Yüzyıl keman eserlerinde temel tekniklerin yanı sıra, farklı ses ve renkler elde etmeye yönelik sağ el ve sol el teknikleri varlık göstermeye başlamıştır (Çuhadar, 2009, 128). Galamian'a (1962, 12) göre keman teknikleri konusunda sol elde, temel iki konunun varlığı söz konusudur. Bunlardan ilki parmak basma ikincisi ise vibratodur. Parmak basma çerçevesinde temel uygulamalar, elin -başparmak ve diğer parmakların- genel pozisyonu, parmakların yatay ve dikey hareketleri, tel geçişleri, elin ve parmakların kayma hareketleridir. Bunların yanı sıra diğer sol el teknikleri, konum geçme, çift ses çalma, triller, sol el pizzicatosu, doğuşkanlar ve kromatik glisando olarak sıralanmaktadır (Galamian, 1962, ix). Sol el tekniği olarak tanımlanan herhangi bir tekniğin, sağ el ile koordineli bir biçimde çalışılmadan başarılı olamayacağı bilinen bir geçektir. Aynı şey sağ el teknikleri için de geçerlidir.

Kemanda sol el teknikleri, büyük ölçüde konum bilgisi ve geçişleri temelinde gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle keman çalan bireyin sabit konumları ve konum geçişlerini tereddütsüz ve temiz çalması beklenir.

Kemanda sol elin keman sapında bulunduğu yer ve parmakların tuşe-tel üzerinde kullandığı alan konum olarak adlandırılır. Geçmişten günümüze keman tuşesinin farklı yaklaşımlarla bölünmesiyle çeşitli konum sistemleri oluşturulmuştur ancak bu durum keman çalımı geliştikçe büyük ölçüde değişiklik göstermiştir (Yankelevich, 2016: 4-7). Günümüzde konum, birinci parmağın -herhangi bir tel üzerinde- yerleştiği tuşedeki bölüm olarak tanımlanır. Boş tel ile birinci parmağın seslendirdiği perde arasında belirli bir aralık oluşur. Bu aralık ikili ise birin-

ci konum ortaya çıkmaktadır. Bu durum üçlü aralıkta ikinci konumu, dördü aralıkta üçüncü konumu oluşturmakta ve daha yüksek konumlar bu fikre dayanarak yapılanmaktadır (Yankelevich, 2016: 3).

Fisher (1997,145) kemanda konumları, “pes konumlar” (IV. konuma kadar), “orta konumlar” (V. ve VII. konumlar arası) ve “tiz konumlar” (VIII. konum ve üzeri) olarak açıklamaktadır. Uçan (2005 b, 1) ise, genel olarak yedi konumun varlığından söz etmektedir. Bu yedi konum, temel (I. konum), alt (II. ve III. konum), orta (IV. ve V. konum) ve üst (VI. ve VII. konum) olmak üzere gruplanır. Bu konumların dışında birinci konumun altında yarımınıcı konum ve yedinci konumun ilerisinde on birinci konuma kadar farklı konumlar mevcuttur. Yedinci konumdan sonra konumlar ağırlıklı olarak birinci telde kullanılır. Ayrıca konumlar tek sayılı (I, III, V, VII) ve çift sayılı (II, IV, VI) olarak gruplanmaktadır (Uçan, 2005 b, 1).

Konum geçme hem teknik bir konu hem de estetik bir ifade yöntemidir. Konum geçme, çalıcıya yüksek konumlardaki seslere ulaşma imkanı sağlar. Aynı zamanda çeşitli renklerde tınıları elde etmenin ve aynı sesleri farklı tellerde seslendirmenin bir yoludur. (Cheslock, 1937, 26). Farklı konumların kullanılması, tel geçişlerinde kolaylık sağlamasının yanı sıra boş tel kullanımını da azaltmaktadır. Konum geçme tuhaf parmak numaraları ile çalmayı ve anlamsız tel geçişlerini en aza indirmeyi sağlamaktadır. Bununla beraber aynı müzik cümlesinde tınısal bütünlüğün sağlanmasında önemli bir yere sahiptir (Boyden; Edwards; Oddo; Akt: Sievers, 2005, 11-21).

Cheslock (1937, 26), VIII. konuma kadar konum geçişlerini içeren erken düzey eserlerde, geçişlerin üçte ikisinin genellikle I. ve III. konum aralığında gerçekleştiğini belirtmektedir. Aynı zamanda, Bruch, Mendelssohn, Tchaikovsky gibi konçertolarda konum geçiş sıklığının, I., III., V. konumlarda II., IV., VI. konumlara göre daha yoğun olduğunu ve tek sayılı konumların kullanımının diğerlerinden on üç kat daha sık gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Kurtaslan, Ergen ve Kutluk (2012, 199), Necdet Levent Keman Konçertosu’nun tamamında, birinci ve beşinci konumlar aralığındaki konumların çeşitli kombinasyonlarında geçişlerin yoğunlukta olduğunu ortaya koymakla beraber; eserin tamamında I-III, III-I konum geçişlerinin en fazla kullanılan geçişler olduğunu belirtmektedirler.

Kemanda müziksel anlatımın önemli etkenlerinden biri olan konum geçişlerinin, büyük veya küçük formlu her yapıt için çok iyi kurgulanmış olması gerekir. Geçişlerin, müzik cümlelerini en iyi şekilde ifadelemeyi sağlayan ve çalımı kolaylaştıran nitelikte olması beklenir. Bir eserin parmak numaralarına, dolayısıyla konum geçişlerine önceden besteci veya düzenleyici tarafından karar verilmiş olabilmekte ancak çeşitli durumlarda çalıcı tarafından da elden geçirilmesi gerekebilmektedir. Eğitim süreçlerinde ise parmak numarası ve konum geçişleri düzenlemeleri, nesilden nesile aktarılmakta ve düzeltmeler genellikle dersin öğretmeninin inisiyatifinde gerçekleştirilmektedir. Öğrenciliğin ilerleyen yıllarında ve profesyonel boyuta gelindiğinde, her kemancı mutlaka konum geçişleri hakkında karar vermesi gerektiği durumlarla karşılaşmaktadır. Burada çalıcı konuya müzikal ve teknik anlamda hakim olmalıdır. Bunun için eğitim süreçlerinde konunun adım adım öğretilip uygulanması yani belli bir sistem içerisinde atlanmadan

öğrenciye sunulması önemlidir. Buradan yola çıkarak bu çalışmada, keman çalmada konum geçme konusunun teorisi ayrıntılı bir şekilde irdelenmektedir. Çalışmada öncelikle konum geçmeye başlama süreci ele alınmış, ardından konum geçme çeşitlerinin neler olduğu ve bunların nasıl gerçekleştirildiği incelenmiştir. Bu bilgiler ışığında “kemanda konum geçme sınıflandırması” ortaya konulmuştur. Çalışmada son olarak konum geçmeyi kolaylaştırıcı ayrıntılara yer verilmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada içerik ve amaç bakımından, var olan kayıt ve belgeleri inceleme yoluyla belgesel tarama modeli (Karasar, 2004, 183) kullanılmıştır. Günümüzde internet çeşitli konularda paylaşımlara açık, herkesçe kullanılan bir ortamdır. Bu çalışmanın ve benzer çalışmaların konu alanı ve içeriği hakkında önemli kaynaklara ve paylaşımlara, internet aracılığıyla, genellikle YouTube ortamında ulaşılmaktadır. YouTube ortamındaki çalgı eğitimi alanına ilişkin videoların önemli bir kısmına öğrencilerin ve eğitimcilerin, ders materyali, yol gösterici araç, karşılaşılan çeşitli sorunlara ilişkin çözümlerin bulunabildiği alanlar olarak başvurduğu bilinmektedir. Bu durum göz önüne alınarak çalışma, YouTube ortamında, “shifting on violin” araması sonucu ulaşılan ve en çok izlenen videoların ve kemanda konum geçme konusuna ilişkin yayınların içerik analizinin yapılması yoluyla gerçekleştirilmiştir.

“İçerik analizi, iletişimin herhangi bir biçimine uygulanabilen; bir metnin içeriğine odaklanan esnek bir araştırma aracı; içeriğin nesnel ve sistematik anlatımıdır (Kızıltepe, 2017, 253). İçerik analizi, yazılı verilerin içeriğinin titiz bir şekilde analizi, incelenmesi ve doğrulanması için izlenen sistematik süreçtir. Başka bir deyişle verilerin ve mesajların ana içeriği olan yazılı verilerin özetlenmesi ve raporlanmasıdır (Cohen, Manion, ve Morrison, 2007, 475). İşlemden birbirine benzeyen verileri bir araya getirmek ve okuyucunun anlayabileceği gibi organize etmek esastır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, 162).

Bu çalışmada yapılan analizler sonucu elde edilen bilgiler ışığında gerçekleştirilen bu çalışmada konuya ilişkin bulgular, sistematik bir şekilde açıklanmaktadır. Konum geçme çeşitlerine ilişkin elde edilen bulgular ışığında konum geçme sınıflandırması ortaya koyulmuştur.

Çalışma, keman eğitiminde teori ile uygulama arasında köprü oluşturması ve eğitim uygulamalarına doğrudan katkı sağlayacak olması bakımından ve önemlidir.

2.2. Araştırma Soruları ve Analiz Alanı

Araştırmada yapılan içerik analizinde aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

- Konum çalışmalarına başlamadan önce ve başlangıcındaki uygulamalar ve kritik davranışlar nelerdir?
- Konum geçme çeşitleri nelerdir?
- Konum geçişleri nasıl sınıflandırılabilir?
- Konum geçmeyi kolaylaştıran ayrıntılar nelerdir?

Araştırmının analiz alanı; Youtube ortamında, “shifting on violin” araması sonucu ulaşılan ve en çok izlenen videolar ve ulaşılan yayınlardır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma, konuya ilişkin en çok izlenen videolardan amacına uygun olanlarla, yani kemanda konum geçme tanımlamalarını ve esaslarını en sistematik şekilde yapanlarla ve konuya ilişkin öneriler sunanlarla (Tablo 1), ulaşılan yayınlarla ve konum geçme konusu tek sesli geçişler ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 1. İncelenen Konum Geçme Konulu Videolar

Sunan	Tarihi	Video Adı
E. Chen	Mayıs 2016	How to Shift on the Violin (Some Good Exercises)
K. Sassmannshaus	Mart 2012	Shifting (Beginner)
K. Sassmannshaus	Mart 2012	Shifting: Beginning Exercise
K. Sassmannshaus	Mart 2012	Shifting (Intermediate)
K. Sassmannshaus	Mart 2012	Shifting Advanced Exercise
A. Sparrow	Mayıs 2012	How to: Shift Positions on the Violin Tutorial
L. Thomsen	Eylül 2012	Violin Tips: How to Improve Your Violin or Viola Shifting
L. Staples	Kasım 2014	Violin Lesson - A Simple Approach to Violin Shifting

Araştırmada tespit edilen videolar, profesyonel kemancılar ve bilinen keman pedagoglarınca hazırlanmıştır. Ulaşılan yayınlar, uluslararası ve ulusal düzeyde yayınlanmış kitaplar ve makalelerden ve bir tezden oluşmaktadır.

Bu araştırmada videolar ve yayınlar araştırmanın amacı doğrultusunda ele alınmıştır. Videoların konuşma içerikleri yazıya dökülmüş, oluşturulan metin ve yayınlar ayrıntılı bir biçimde okunarak irdelenmiştir. Bunların yanı sıra videolardaki örneklemeler tekrar tekrar izlenmiştir. Böylelikle, veriler iyice anlaşılmıştır.

Kemanda konum geçme tanımlamalarını ve esaslarını sistematik bir şekilde yapan ve konuya ilişkin öneriler sunan videolar ve yayınlar aşağıdaki kategoriler çerçevesinde tümevarım yaklaşımıyla (Kızıltepe, 2017, 258; Yıldırım ve Şimşek, 2000, 162) analiz edilerek araştırma soruları cevaplandırılmıştır.

- Konum geçiş çalışmaları öncesi ve başlangıç süreci
- Konum geçişlerinde fiziksel unsurlar
- Konum geçme çeşitlerinin adlandırılmasında ortak kullanılanlar başta olmak üzere açık ve anlaşılır olanların seçimi ve bunların tanımlanması
- Konum geçişini kolaylaştıran fiziksel, teknik, müzikal, psikolojik unsurlar

3. BULGULAR

3.1. Konum Geçmeye Başlama

Konum geçme çalışmalarına başlamadan önce keman çalan bireyin, konumları kalıslı olarak çalışması ve kavraması beklenir. Tek bir konumda çalma yani konumda kalıslı çalma çalışmalarının ardından konumdan konuma geçişli çalma çalışmalarına geçilmektedir (Uçan, 2005 b, 34).

Konum geçme çalışmaları, birinci konumdan sonra ikinci konumun öğretilmesi ve geçiş çalışmalarının yapılması suretiyle gerçekleştirilebildiği gibi, ikinci konum atlanarak çalışmalara, üçüncü konum ile de devam edilebilmektedir (Alan ve Tanınmış, 2014, 124). Birinci ve üçüncü konumlar, kemanda birbiri arasında geçişlerin en çok yapıldığı konumlardır (Sparrow 2012). Genellikle keman çalmaya yeni başlayanlar öncelikle birinci konumdan üçüncü konuma geçmeyi öğrenmektedirler. Çünkü bu başlangıç üst konumları öğrenmede daha kullanışlıdır. Birinci konumdan ikinci konuma geçiş, sadece bir ses yukarıda olması itibarıyla, avantajlı olmamakla beraber; birinci konumdan üçüncü konuma geçiş, daha güvenli görülmektedir (Staples, 2014). Konum çalışmaları, genel olarak birinci konumun öğretilmesi ve bundan yola çıkarak diğer konumların çalışılması esasına dayansa da üçüncü konumun öğretilmesinin ardından birinci konumda ilerleyen yaklaşımlar da vardır (Cowden, 1972). Hutton, başlangıçta birinci konumun öğretilmesinin ardından, üçüncü ve beşinci konuma ek olarak ikinci ve dördüncü konumların tanıtılmasını önermektedir. (Akt: Sievers, 2005, 27). Önceleri birinci veya temel konumun uzun süreli çalışılmasından sonra, yüksek konumların öğretilebileceğine inanılırdı. Ancak günümüzde bu doğru kabul edilmemektedir. Birinci konumda yapılan çalışmaların çok uzun sürmesi sonucunda el sabitlenmekte ve yüksek konumlarda hareket etmekte zorlanmaktadır. Modern çalım tekniği, eğitim sürecinde yüksek konumlara daha erken zamanda başlamayı gerektirmektedir (Kuhn; Akt: Sievers, 2005, 29).

Çalgı çalma süreçlerinde gelişen hareki davranışlar, sürekli olarak tekrar edilmektedir. Sürekli tekrar nedeniyle yanlış davranışlar, örneğin el-bilek ve parmakların pozisyonel hataları, parmak düşürme yanlışları vb, çabucak alışkanlık haline gelmektedir. Çalgı çalışmada edinilen yanlış davranışlar, çalınan eserlerin düzeyleri ilerledikçe çalım zorlaştırmaktadır (Salzberg ve Salzberg, 1981, 125). Bu doğrultuda konum geçiş çalışmalarının başından itibaren temel hareki davranışların doğru öğrenilmesi son derece önemlidir. Bu davranışların ilki başparmağın konumlandırılmasıdır. Başparmak keman sapına normal bir şekilde yerleşmelidir (Staples, 2014). Başparmak keman sapının üstüne doğru çıkmamalı, yani sap avuç ile kavranmamalıdır. Bilek kesinlikle keman sapına değmemeli; el-bilek ve parmaklar, tuşeye yerleştiğinde aşağı doğru dümdüz salınmalıdır (Sparrow, 2012). Konum geçişlerinde el bir bütün olarak hareket etmelidir (Sparrow, 2012; Staples, 2014; Chen, 2016). Geçişlerde öncelikle başparmak ve işaret parmağı arasındaki basınç serbest bırakılmalıdır. Parmak telin üzerine hafifçe yerleştirilmeli, geçiş esnasında başparmak ve birinci parmak boğumu arasında baskı olmamalıdır. Konum geçişlerinde ikinci adım, dirseği kapatarak veya açarak eli hareket ettirmektir (Sassmannshaus, 2012a). Konum geçmede dirsek açısına odaklanılması, yol gösterici olacaktır (Thomsen, 2012).

Üçüncü adım ise, kulağın doğru noktaya ulaşıldığını algılamasının ardından parmağın, doğru sese düşürülmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir (Sassmannshaus, 2012a). Başlangıçta kayma işitilebilir olmalı, bu esnada gecikme veya sarsıntı olmamalıdır (Sparrow, 2012).

Konum geçişlerinde başparmağın aldığı görev kritiktir. Sassmannshaus'a (2012a) göre başparmak birinci konumdan dördüncü konuma kadar el ile birlikte hareket etmeli, daha yüksek konumlarda keman sapının bitiminde kalmalıdır (Görsel 1). Fisher'e (1997) göre ise, net hareket elin büyüklüğüne göre değişmekle beraber, I.-II. konumlardan daha üst konumlara geçişte başparmak, el ile bir bütün olarak, III. konumdan daha üst konumlara geçişte ise biraz daha önce hareket etmelidir. Bunun yanı sıra III., IV. ve V. konumlardan birinci konuma inici harekette başparmak, elden önce geçişi gerçekleştirmelidir. Ayrıca VI. ve daha yüksek konumlardan I. konuma inişte başparmak, el ve kol bir bütün olarak hareket etmelidir. Bununla beraber yüksek konumlardan III. konuma iniş esnasında başparmak yerini korumalı, daha sonra yeni konumdaki pozisyonuna yerleşmelidir. Diğer taraftan Thomsen'a (2012) göre başparmak, çıkıcı konum geçişinde geride kalmamalı; beşinci konum civarından alt konumlara inerken parmakların biraz gerisine hareket etmelidir.



Görsel 1. Temel, alt ve üst konumlarda başparmak pozisyonut

Konum geçme uygulamalarında geçişin nasıl yapılacağı ve hangi parmakların görev alacağı konusu önemlidir. Geçişlerde kontrolün sağlanmasında en yaygın uygulama “klavuz” parmak-ses kullanımıdır (Dounis;Akt: Visentin, Li, Tardif, Shan, 2015). Konum geçişlerinde klavuz ses, elin nereye kadar gideceğini belirleyen, ara ses niteliğinde (Oddo; Akt: Sievers, 2005, 23), konumu tanımlayıcı bir araçtır. Konum geçişindeki hedef ses olmamakla beraber geçilecek mesafenin hissedilmesinde son derece önemli bir göreve sahip olduğu bilinmektedir.

Konum geçme genellikle güçlü zamanda gerçekleştirilir. Geçişin hızını müzik cümleleri belirler. Hızlı pasajlar çabuk, daha yavaş olanlar ise etkileyici geçişleri gerektirir (Oddo; Akt: Sievers, 2005, 22).

3.2. Konum Geçme Çeşitleri

Konum geçmenin ilk çeşidi tek parmakla geçmedir (Sassmannshaus, 2012c). Bu uygulamada, önceki notayı çalan parmak yeni konumda yeni notayı seslendirir (Galamian,1962, 25). Tek parmakla konum geçme, davranışın öğrenilmesinde ilk adım olarak bilinmektedir. Bu işlemde parmak üç hareket gerçekleştirir. Bunlar, parmağı hafifçe kaldırma (parmağı tel yüzeyinde tutarak), kaydırma ve düşürmedir (Sassmannshaus, 2012b), (Şekil 1).



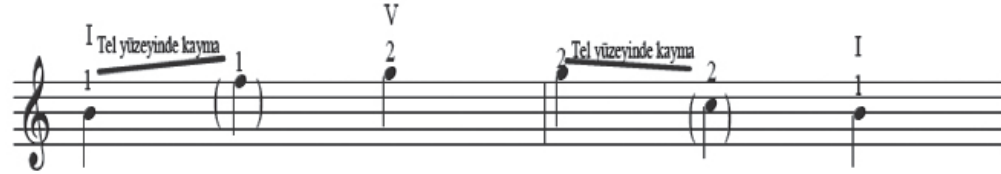
Şekil 1. Tek parmakla geçiş

Konum geçme çeşitlerinin ikincisi boş tel geçişi olarak belirlenmiştir. Bu geçişte açık tel çalınırken konum değişikliğiyle yeni sese istenilen parmak yerleşir (Büyükaksoy, 1997, 11), (Şekil 2). Yani boş telin seslendirilmesi esnasında yeni konuma geçiş gerçekleştirilir ve yeni yay ile eş zamanlı olarak hedeflenen parmak tele düşürülür. Burada ulaşılacak sesin nerede olduğunun düşünülmesi ve elin hangi mesafede hareket etmesi gerektiğinin bilmesi önemlidir.



Şekil 2. Boş tel geçişi

Konum geçme çeşitlerinin üçüncüsü, pesteki sesi seslendiren parmak ile çıkıcı, tizdeki sesi seslendiren parmak ile inici olarak gerçekleştirilir. Bu geçiş, pesteki sesin kaymayı gerçekleştirmesi ve konumu tanımlayıcı kılavuz sese ulaşmasının hemen ardından klavuz sestten daha tiz bir sese, yeni bir parmağın düşürülmesiyle gerçekleştirilir. Bunun inici uygulaması, hareketin tam tersi biçimde olmaktadır (Sassmannshaus, 2012c). Yani tizdeki sesin, inici konum geçişinde taşıyıcı görevini üstlenmesi ve bu parmağın ulaştığı, konumu tanımlayıcı kılavuz sestten daha pes bir sese yeni bir parmağın düşürülmesidir (Sassmannshaus, 2012c), (Şekil 3). Bu geçiş klasik konum geçişi olarak da bilinmektedir (Thomsen, 2012; Chen, 2016, Fisher 1997, 157). Klasik geçişte kayma hareketi, eski sesi seslendiren yayın sonunda duyulmayacak kadar kısa olmak suretiyle, eski yayda hissedilir ve hedef ses yeni yay ile seslendirilir (Sassmannshaus, 2012d; Chen, 2016).



Şekil 3. Klasik geçiş

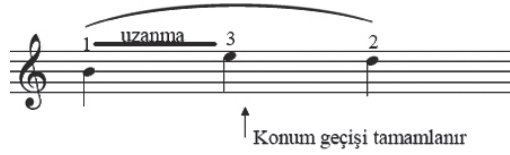
Dördüncü konum geçme çeşidi ise, tizdeki sesi seslendiren parmaktan sonra çıkıcı, pesteki sesi seslendiren parmak sonra inici olarak gerçekleştirilir (Sassmannshaus, 2012c; Chen, 2016), (Şekil 4). Bu geçiş parmak değiştirimli konum geçişi olarak bilinmektedir (Chen, 2016). Bu geçişteki ayrıntı, parmakların değişiminin konum geçme esnasında gerçekleştirilmesidir (Sassmannshaus, 2012c). Parmak değiştirimli geçişte konum geçme hareketini diğerkonum geçme çeşitlerinde olduğu gibi kayma yoluyla yapmaya gerek yoktur (Chen, 2016). Burada konum geçme, kayma ile atlama hareketinin bir karışımı gibi düşünölmelidir. Bu konum geçme çeşidinde yay değişimi parmak değişimiyle aynı anda gerçekleştirilmektedir.

Konum geçme çeşitlerinin beşinci geciktirmeli konum geçişidir (Galamian 1962: 25). Bu geçişte parmak, çalınan konumun dışında yeni bir notaya uzanır. Parmağın uzanarak tele dışmesinin ardından elin bütünü yeni konuma yerleşir (şekil 5).



şekil 4. Parmak değiştirimli geçiş

Altıncı konum geçme çeşidi romantik geçiştir. Bu geçiş hedeflenen sestten önce kayma hareketinin müzikal ihtiyaçlar sebebiyle duyurulması istendiği durumlarda kullanılır (Sassmannshaus, 2012c, Chen 2016,). Bu geçiş doğal bir glissando ile daha duygusal bir ifade şekli yaratmaktadır (Thomsen, 2012). Romantik geçişin çıkıcı uygulamasında, yeni parmağın dışürölmesi eski konumda gerçekleştirilmektedir ve bu yeni parmağın eli, hedeflenen konuma tařıdığđ görölmektedir. Romantik geçişin inici uygulamasında her zaman tizdeki parmak kayma ve kılavuz görevini üstlenir ve daha pes bir sese parmak dışürölür (Sassmannshaus, 2012c, Chen 2016). İnici uygulamanın esasen inici klasik geçişe dayandđđđ görölmektedir (şekil 6). Burada önemli olan nokta kayma hareketinin müziğin gerektirdiği ölçüde duyurulmasıdır.

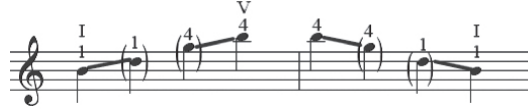


şekil 5. Geciktirmeli geçiş (Galamian, 1962: 25)

Konum geçme çeşitlerinin yedincisi kombinasyonlu konum geçişidir. Klasik ve romantik geçişlerin bir karışımı gibi görünen kombinasyonlu konum geçişinde hareket, eski parmağın kayma hareketi ile başlamaktadır Yayın sonuna doğru kayma görevini yeni bir parmak alır ve bu parmak yeni yayda hedef sese dışer (Chen, 2016), (şekil 8). Başka bir deyişle konum geçişi, hale hazırda almakta olan parmak ile başlar, yeni notayı alacak olan parmak ile sona erer. Konum geçişi sürecinde eski parmak hafifletilir ve kaldırılır, yeni parmak tel yüzeyine hafifçe yerleşir ve hedef notaya kadar devam eder (Fisher, 1997, 160). Bu tip konum geçişi çalıcıya müzikal anlamda, ilginç ve dokunaklı anlatım imkanları sunar. (Chen, 2016). Geçişin inici uygulaması için kural çıkıcı uygulamadaki gibidir (Fisher, 1997, 160). (şekil 7). Bu geçişte kaymanın eski yayda bařladıęđ ve yeni yayda tamamlandıęđđ görölmektedir.



şekil 6. Romantik geçiş



şekil 7. Kombinasyonlu geçiş (Fisher, 1997: 160)

Konum geçme çeşitlerinin sonuncusu yarım konum geçmedir (Galamian,1962, 23-24). Bu uygulamada başparmak yerinde sabit kalırken, el uzanarak ve esneyerek parmakların üst veya

alt konumlara ulaşmasını sağlar (Şekil 8). Bu geçiş parmakların sadece bir kaç notayı seslendirmesi gerektiği durumlarda kullanılır. Yarım konum geçme doğru olarak uygulandığı takdirde, çalıcıya konum geçişlerinde büyük bir kolaylık ve güvenlik sağlamaktadır.



Şekil 8. Yarım konum geçme, Dont Op. 37, 15. Etüdü, 21. Ölçü (1916: 22)

3.3. Kemanda Konum Geçme Sınıflandırması

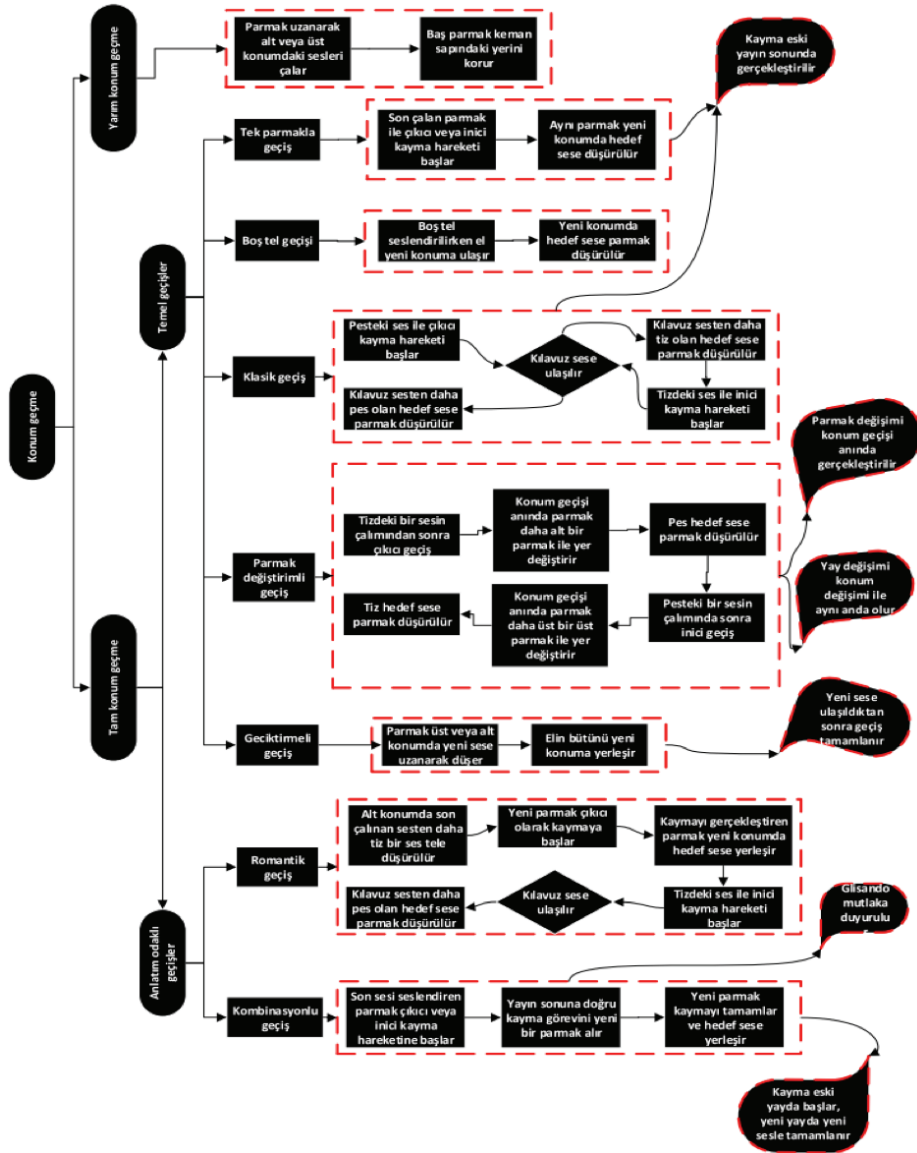
Kemanda konum geçme sınıflandırmasının Galamian'ın (1962) belirttiği gibi “tam konum geçme” ve “yarım konum geçme” temelinde yapılandırılabilirliği düşünülmektedir (Şekil 9).

İncelenen videolar ve yayınlar içerisinde saptanan konum geçme çeşitlerinin, el ve başparmağın bir bütün olarak konumdan konuma geçtiği, tam konum geçme uygulamasını temsil ettiği görülmektedir. Galamian konum geçmenin sadece teknik bir işlevinin olmadığını belirtmekte ve müzikal anlatım amaçlı olarak da kullanılabileceğini vurgulamaktadır. Cook' a göre konum geçişi iki kategoride incelenmektedir. Bunlar, taşınalı geçişler ve kayarak yapılan dokunaklı bir ifadeyle gerçekleştirilen geçişlerdir. Teknik geçişler olarak da açıklanan taşınalı geçişlerde kayma duyurulmazken, kayarak yapılan geçişlerde, müzikal etkinin duyurulması gerekmektedir (Akt: Sievers, 2005, 25). Galamian ve Cook'un açıklamaları dikkate alınarak konum geçme bu çalışmada iki boyutta değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki, konum geçme konusunun temel davranışlarını bireye kazandırdığı ve diğer geçişlere zemin hazırladığı düşünülen “temel geçişler”, ikincisi “anlatım odaklı geçişler” dir. Yarım konum geçme ise, konum geçme sınıflandırmasının ikinci ana maddesi olmakla beraber altında herhangi bir çeşidi barındırmamaktadır (Şekil 9).

Temel geçişler başlığı altında, “Tek parmakla geçiş”, “boş tel aracılığıyla geçiş”, “klasik geçiş”, “parmak değişimli geçiş” ve “geciktirmeli geçiş”; anlatım odaklı geçişler başlığı altında ise “romantik geçiş” ve kombinasyonlu geçiş” gruplandırılmıştır. (Şekil 9).

Tek parmakla geçiş, temel kayma hareketini, yeni konumda parmağı düşürmeyi ve konum geçişinde yay kullanımı zamanlamasını gerektirmektedir. Kayma hareketini öğrenme bakımından tek parmakla geçme, konum geçişlerinin temelini oluşturmaktadır. Yay kullanımı bakımından ise bu geçiş, klasik geçişin bir hazırlayıcısıdır. Bu geçiş ayrı yaylar ile seslendirilirken kayma hareketi, eski yayın sonunda gerçekleştirilir. Yeni yayın başında, yeni konumdaki hedef sese ulaşılır.

Boş tel geçişinde, açık telin çalınması, çalıcıya konumu geçmek için zaman tanımaktadır. Bu sebeple bu konum geçişinin uygulanışı, diğer geçişlere oranla çok daha kolay algılanabilmektedir. Bu geçişin egzersizleri, yakın konumlar arasında kurgulanabileceği gibi uzak mesafelerde de uygulanabilir. Ele tuşe üzerinde serbest bir biçimde hareket etmeyi öğretmede, boş tel geçişinin etkili bir şekilde kullanılabileceği düşünülmektedir. Wohlfahrt (1905), konum geçişlerine ilişkin kitabının ilk etütlerinde (32, 33, 34, 35. etütler) boş tel geçişlerini kapsamlı bir biçimde çalıştırmaktadır.



Şekil 9. Kemanda konum geçme sınıflandırması

Klasik geçiş, kılavuz ses kavramını ve yeni bir parmak düşürme hareketini, yay zamanlamasıyla kavramayı gerektirmektedir. Kaymayı gerçekleştiren parmak en son çalınan sesi seslendiren parmağıdır. Bu geçiş, ilk hareket bakımından tek parmakla geçiş esasına dayanmakta ve yeni bir parmağı düşürülmesi algısının yerleştirilmesiyle tamamlanmaktadır. Bu geçiş, öğrenicide konum geçme algısının oturmasında son derece önemlidir. Kılavuz ses kavramı kat edilen mesafeyi hissetmede öğrenciye bilgi vermektedir. Bu bilginin diğer konum geçişlerinin uygulanmasında da mesafe algısını destekleyeceği düşünülmektedir. Örneğin parmak değiştirimli geçişin ön çalışmaları, klasik geçişe benzetilerek, yani kayma vurgulanarak gerçekleştirilebilir.

Parmak değiştirimli geçişte hedef, konumun nerede olduğunu hissetmek esastır. Konum geçişinde kayma diğer geçişlerde olduğu gibi yapılmaz, daha çok atlama özelliği gösterir. Bu

konum geçişinin çabuk çalımında parmaklar, birbirini atlayarak yer değiştirir gibi hareket etmektedir. Ağır çalımlarda ise kayma biraz daha hissedilmekle beraber yine de atlama özelliği daha belirgin olmaktadır. Bu geçişin en önemli özelliklerinden biri yay kullanımıdır. Ayrı yaylarda gerçekleştirilen çabuk çalımlarda parmak değişimi, yay değişimi ile eş zamanlı olurken ağır çalımlarda konum geçişi, klasik geçişteki gibi eski yayın sonunda duyulmayacak şekilde gerçekleştirilir.

Temel geçişlerin sonuncusu olarak “geciktirmeli geçiş” belirlenmiştir. Geciktirmeli geçişte elin konum değiştirmesi, parmağın hedef sesi basmasından sonra gerçekleşir. Bu geçiş, konum geçişinin duyurulmaması istendiği durumlarda kullanılır ve gerekli pasajlarda etkili bir çalma kolaylığı sağlar. Geciktirmeli geçişin yakın mesafe algısını geliştirmesi yoluyla temel konum geçme davranışını destekleyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle geciktirmeli geçişin diğer geçişlerle beraber uygulanması önemli görülmektedir.

Yukarda incelenen konum geçişlerinin her biri, müzikal olarak doğallık ve sadeliği gerektirmektedir. Bu geçişler, konum geçme konusunun temel davranışlarını içermektedir. Başlangıç düzey konum çalışmalarında birbirine temel oluşturabilecekleri düşünülmektedir. Wohlfahrt (1905), konum geçişleri kitabında boş tel geçişi ve tek parmakla geçişi, ilk etütlerde yoğun bir biçimde çalıştırırken, altıncı etüt olan 36 numara itibarıyla parmak değiştirimli geçişi çalıştırmaya başlamaktadır. Bir sonraki etütte de klasik geçiş işlenmektedir. Alapınar (2004), konum çalışmaları kitabında, öncelikle tek parmakla geçiş, ardından klasik geçiş, son olarak da parmak değiştirimli geçiş uygulamalarına yer vermektedir. Sitt (1981) konum geçişleri kitabının ilk etütlerinde (41. ve 42. etütler), boş tel geçişini ve tek parmakla geçişi işlerken, hemen üçüncü sıradaki etüt itibarıyla klasik geçiş ve parmak değiştirimli geçişlere yer vermeye başlamaktadır. Sevcik (1901) Op. 8 konum geçişleri egzersizlerinin ilk dört çalışmasında sırasıyla, tek parmakla geçiş, parmak değiştirimli geçiş ve klasik geçiş uygulamalarını işlemektedir.

Sassmannshaus (2012c), romantik geçişi klasik geçiş içerisinde bir alternatif olarak değerlendirirken Chen (2016) bu geçişi başlı başına bir kategori olarak görmektedir. Romantik geçiş tamamen müzikal anlatımı güçlendirmeye dönük olarak ortaya çıkması sebebiyle konum geçme sınıflandırmasında, klasik geçişten ayrı tutularak “anlatım odaklı geçişler” başlığı altında değerlendirilmektedir. Kombinasyonlu geçişte de durum romantik geçişte olduğu gibi müzikal anlatımı kuvvetlendirmeye dönüktür. Bu iki türün öğretimi, konum geçmeye ilişkin metotlardaki etütlerin çalışılmasından ziyade, daha ileri düzeyde farklı etütlerin ve eserlerin yorumlanması süreçlerinde gerçekleştirildiği bilinmektedir. Ayrıca anlatım odaklı geçişlerin uygulanışlarının daha karmaşık ve zor olduğu da söylenilebilir. Bu nedenle eğitim süreçlerinde bu iki türe, temel geçişlerin öğrenciye kazandırılmasının ardından yer verilmesinin sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

3.4. Konum Geçmeyi Kolaylaştırıcı Ayrıntılar

Konum geçişlerinin kolay ve pürüzsüz gerçekleştirilmesinde keman tutuşu önemlidir. Çalgının nasıl tutulması gerektiğine ilişkin kesin bir kural yoktur. Bazı kemancılar çalgıyı omuz ve başlarıyla destekleyerek tutmaktadırlar. Bazıları ise çalgıyı sol el ile desteklemekte ve

köprücük kemiği üzerine yerleştirmektedirler. Konum geçme esnasında çene, kemanı tutma anlamında önemli bir görev üstlenmektedir (Galamian, 1962, 13). Özellikle inici konum geçişlerinde elin daha rahat olması beklenmektedir. Aksi takdirde keman sol el tarafından çekilerek düşürülebilir. Bu noktada keman, çene ile normalden daha sıkı tutulmalıdır (Staples, 2014). Keman tutuşunda dikkate edilmesi gereken bir diğer konu salyangozun aşağı düşürülmemesidir. Salyangozun genel olarak yüksek bir pozisyonda tutulması tercih edilmektedir. Salyangozun aşağı düşürülmesi sol ele yük binmesine ve yayın tuşeye doğru kaymasına sebep olmaktadır. (Galamian, 1962, 13). En yaygın yapılan hatalardan bir diğeri, ilk dört konumda geçişler gerçekleştirilirken kemanı kaldırmaktır. Kemanı kaldırma, omuzun yetersizliği ve eksikliği ile açıklanabilir. Bu durum yine omuzun neden olduğu kemanın düşürülmesi karşısı bir durum olarak görülebilir. Bu problemler konum geçişlerini zora sokmakta, rahatlığı ve aceliyeti kısıtlamaktadır. Dahası kemanın pozisyonunun dalgalanması, yayın tel üzerindeki sabitliğini ve özellikle legato pasajlarda beklenen yay sakinliğini ve pürüzsüzlüğünü etkileyerek istenmeyen bir durum yaratmaktadır (Yankelevich, 2016: 29).

İdeal tutuşun yanı sıra boyun çevresinde herhangi bir gerginliğin olmamasına dikkat edilmelidir. Ayrıca keman sapına iyi yerleştirilmiş gibi görünen başparmak ve harekete direnç gösteren bir dirsek konum geçişlerinde ciddi sorun oluşturabilmektedir. Bazen de sadece korku hissi konum geçmeyi zorlaştırmaktadır. Kemanda zahmetsizce hareket etmeyi öğrenmek karşılaşılabilecek sorunları kolaylıkla ortadan kaldırmaya yardımcı olabilmektedir (Thomsen, 2012).

Başparmak, bir konumdan diğerine geçerken doğrudan bir göreve sahip değildir. Ancak birinci pozisyonda keman sapını sıkıkmamalı, sapa hafifçe yaslanmalıdır. Bununla beraber çeşitli konumlara hareket edilmesi sırasında başparmak birinci parmağı takip etmelidir. Böylelikle başparmak keman sapını sıkmadan hareket ederek, yüksek konumlara (V., VI. ve VII. konumlar vd.) geçilmediği müddetçe konum geçişlerinde ele yardımcı olacaktır (Auer, 1921: 87).

Konum geçme işleminde, el harekete, doğrusal olmayan bir noktaya uyum sağlayarak başlamakta ve bir diğerine ulaşmaktadır. Bu nedenle konum geçme karmaşık bir süreçtir (Visentin ve diğerleri, 2015). Bu süreçte elin, bileğin ve kolun bir bütün olarak hareket etmesi önemlidir (Sparrow, 2012; Chen, 2016). Örneğin bilek içe veya dışa kıvrılmamalıdır (Chen 2016). Aynı zamanda başparmak elin bütünlüğünde kaymalı, doğasına aykırı ve gereksiz hareketler yapmamalıdır (Staples, 2014; Chen, 2016). Konum geçişine başlarken kaymayı gerçekleştirecek parmağın, tel yüzeyinde kalacak şekilde kaldırması, kaymayı kolaylaştıracağı gibi sarsıntıyı da engelleyecektir (Staples, 2014). Konum geçişlerinde sol dirsek tel yüksekliklerine uyumlu olarak hareket ettirilmelidir. 5., 6. ve 7. konumlar gibi yüksek konumlarda çalıcının el yapısına bağlı olarak dirsek kavisli bir hareketle, iyice sağa doğru gelmelidir. Bu arada başparmak keman sapının dibinde yer alarak kemanı desteklemelidir (Chen 2016).

Konum geçmede yay kullanılmadan sol el ne yapacağını iyi bilmelidir. Konum geçme çalışılırken başlangıç ve bitiş sesleri seslendirilmeli, geçilecek aralık akılda duyulmalıdır. Daha sonra, konum geçme işlemi gerçekleştirilebilir. İyi eğitilmiş, iyi duyan bir kulak, kusursuz kaymalar için kas hafızasını eğitmektedir (Thomsen, 2012). Kulak, doğru entonasyonu belirler. Bu ne-

denle kulak sol elin hareketlerinin doğruluğunu kas hissi yardımıyla yönlendirmelidir. Konum geçme işleminde geçilecek mesafeye yönelik koşullandırılmış bir refleks oluşturulur. Bu refleks, ses algısı ile istenen sesin yeni konumda elde edilmesini sağlayan el hareketi arasında uygun koordineli ilişkilerin kurulduğunu gösterir. Doğru hareket, elde edilen sesin doğruluğu ile belirlenir. İdeal ses ve çalınan ses arasındaki tutarsızlığın giderilmesi, temiz entonasyonu sağlayan doğru davranış gelişinceye kadar çalışmanın tekrarlanmasını gerektirir. Konum geçmeye ilişkin olarak yapılandırılmış refleksler sayesinde, sesler arasındaki mesafeyi geçebilmek için -geniş ve çabuk geçişlerde dahi- doğru entonasyonu sağlayan otomatik bir his gelişir (Yankelevich, 2016: 23, 24).

Konum geçişi en ufak glisando olmadan yapılmalıdır. Notadan notaya geçiş, legato hareketinde olduğu gibi tamamen duyulmayacak ve fark edilmeyecek şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu kurala uyulmaması halinde bir müzik cümlesinin veya parlak bir geçişin bozulması kaçınılmazdır (Auer, 1921: 86-87). Kayma hareketinin duyulmasını engellemek için, konum geçecek olan parmağın kuvveti azaltılmalı ve yavaşça bu parmak kaydırılmalıdır. Geçiş sırasında parmak tel üzerinde sanki armonikleri çalıyormuşçasına hafif olmalıdır. Eğer çok fazla glisando duyuluyorsa, fazla basınç kullanılıyor demektir. Tel üzerindeki kuvveti azaltılmış parmak konumu geçer geçmez, hedef parmak yerine yerleşir. Parmağın kuvveti azaltılarak yapılan kaymanın süresi aşamalı olarak azaltılabilir ve sonunda konum geçme işlemi hızlı bir biçimde gerçekleştirilir (Thomsen, 2012).

Konum geçmede sadece konum geçme kapsamındaki parmaklar düşünülmemelidir. Aynı zamanda diğer parmaklara da dikkat edilmelidir. Nota basmasa bile parmakların her birinin, telin üzerinde-havada hazır durumda konumlanması gerekmektedir. Konum geçişinden sonra da el bir bütün olarak yeni konuma yerleşmelidir. Yani yeni konumda parmaklar basmasa bile yerleşeceği yeri çok iyi bilmeli ve hissetmelidir. Parmakların basacağı sesler-aralıklar yani parmak örüntüsü müziğin gidişatına göre değişecektir. Bu yüzden müziğin -ilerleyen sürelerde-konum geçişlerinde gerektirdiği parmak örüntülerini önceden bilmek ve hissetmek önemlidir (Chen 2016).

Konum geçme bir “zamanlama” olayıdır. Konum geçişlerinde en çok rastlanan hatalardan biri konum değişiminden önceki notanın kısa çalınmasıdır. Çalıcı kontrolü kaybetme endişesi ile hareket için rahat bir anı bekler. Bu da emniyetsizlik ve pasajda eşitsizlik yaratır. Doğru uygulama yerleşene kadar sesin süresine ve ritmik değerine dikkat edilmelidir (Büyükaksoy, 1997, 12).

Herhangi bir müzik cümlesi seslendirilirken, onun en güzel biçimde ifade edilmesi ve duyurulması beklenir. Keman ile çalınacak müzik ifadesinin, konum geçişlerinde hafif, gerekli ölçüde glisandoyu duyurarak veya hiç duyurmadan ve ses temizliği bakımından kusursuz bir biçimde seslendirilmesi gereklidir (Chen 2016). Konum geçişlerinde yayın alt konumlarda tuşeye, üst konumlarda ise eşiğe yakın noktalarda kullanılması iyi ton elde etmeyi kolaylaştıracaktır (Thomsen, 2012).

Keman çalarken karşılaşılan birçok problem, sol elin sağ elde yapılan hatalı davranıştan etki-

lenmesi veya bunun tam tersinin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden konum geçişlerinde yay rahatlığı sağlanmalı ve korunmalıdır. Bununla beraber konum geçişi, sol elin teller üzerinde hafifletilmesi yoluyla gizlenebilir. Konum geçerken unutulmaması gerekenlerden biri de vücudun hiçbir yerinde haddinden fazla gerginliğin olmaması gerekliliğidir. Özellikle konum geçişinin öncesinde ve sonrasında, sol el başparmağında ve diğer parmakların aralarında kasılma olup olmadığı kontrol edilmelidir. Aynı zamanda dirsek ve bilek düşünülmeli, el en doğal şekli alırken omuz son derece rahat olmalıdır. Konum geçerken el bir bütün halinde, düz bir çizgide hareket etmelidir. Bütün bunların yanında konum geçişinin hızı düşünülmelidir. Özetle konum geçişlerinin hafif, duyulması imkansız, temiz olabilmesi için bu unsurların ilişkisi her an akılda tutulmalıdır (Chen 2016).

4. SONUÇ

İncelenen yayınlarda ve videolarda, konum geçme çeşitlerine ilişkin var olan açıklamaların ve tanımlamaların, bu çalışmadakilerle örtüştüğü görülmektedir. Ancak her birinde, bu çalışmada bir araya toparlanan çeşitlerin tamamına yer verilmediği saptanmıştır. Sassmannshaus (2012c), konum geçişlerini üç kategoride incelemektedir. Her bir kategoride yer alan konum geçme çeşidini tanımlamakta ancak tek parmakla geçiş dışında hiçbirini özel olarak isimlendirmemektedir. Açıkladığı kategoriler bu çalışmada, tek parmakla geçiş, klasik geçiş ve parmak değiştirimli geçiş olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmada romantik geçiş olarak ele alınan konum geçişini Sassmannshaus, ikinci kategori olarak nitelendirdiği klasik konum geçişinin bir alt türü olarak değerlendirmektedir. Diğer taraftan bu geçişi Chen (2016), bağımsız bir tür olarak ele almaktadır. Thomsen (2012), romantik geçişi aynı adla açıklamakta, diğer geçişlerle herhangi bir ilişkililiğe yer vermemektedir. İncelenen diğer videolarda ise konum geçme işleminin temel prensipleri ve uygulamaları kolaylaştırıcı ipuçları işlenmekte, ancak konum geçme çeşitlerine yer verilmemektedir.

Auer (1921), Galamian (1962), Büyükaksoy (1997), Fisher (1997), Yankelevich (2016) gibi keman sanatçıları ve pedagoglarının yayınlarında konum geçme konusuna ayrıntılı yer verdikleri ve konum geçme çeşitlerini inceledikleri görülmektedir. Galamian (1962, s. 25), konum geçmenin üç temel çeşidi olduğunu açıklamaktadır. Bu çeşitlere net birer isim vermemekle beraber açıklamalarla ve şekillerle tanımlamaları gerçekleştirmektedir. Galamian'ın değindiği çeşitler bu çalışmada “tek parmakla geçiş”, “klasik geçiş” ve “romantik geçiş” olarak adlandırılmaktadır. Galamian değindiği üç temel çeşide dördüncü bir geçişi, sıklıkla kullanıldığını belirterek ve isimlendirerek sonradan eklemektedir. Galamian'ın dile getirdiği dördüncü çeşit bu çalışmada aynı adla “geciktirmeli geçiş” olarak ele alınmaktadır. Galamian ayrıca kayarak gerçekleştirilen konum geçişlerinin anlatımsal özelliğinden bahsetmektedir. Kayarak gerçekleştirilen geçişlere bu çalışmada “anlatım odaklı geçişler” adı altında yer verilmektedir. Galamian konum geçişlerini sınıflandırmamıştır ancak konum geçme çeşitlerini işleme sıralılığı bakımından bu çalışmaya ışık tutmaktadır. Büyükaksoy (1997, 11) konum geçmede üç temel hareketten bahsetmektedir. Bunlar tek parmakla geçiş, boş tel aracılığıyla geçiş ve değişik parmakla geçiştir. Büyükaksoy'un belirttiği konum geçme çeşitlerinden boş tel aracılığıyla geçişe diğer yayınlarda ve incelenen videolarda yer verilmemektedir. Boş tel aracılığıyla geçiş bu çalışmada temel geçiş-

ler arasında yer almaktadır. Büyükaksoy, Galamian gibi geciktirmeli geçişe ayrıca yer vermektedir (1997). Fisher (1997), klasik, romantik, karma ve geciktirmeli geçişlere aynı adla kitabında yer vermektedir. Bu çalışmada parmak değiştirimli geçiş olarak ele alınan konum geçişini Fisher (1997, 163-164) inici ve çıkıcı boyutlarıyla farklı iki tür olarak ele almaktadır. Ayrıca, belirlediği konum geçişleri için uygun sıralılıkta ipuçları vermektedir. Bu çalışmanın konum sınıflandırması boyutunda Fisher'in gerçekleştirdiğine benzer şekilde her boyutta olmak üzere ipuçlarına yer verilmektedir. Auer (1921: 85-88) konum geçişlerinin tüm geçişlerde duyulmayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamakta, başparmağın kritik görevinden bahsetmekte ancak konum geçiş türlerini ayrı ayrı işlememektedir. Yankelevich ise konum geçiş türlerine kadar konum geçmenin temellerini her boyutuyla çok katmanlı ve aşamalı bir biçimde açıklamaktadır. Konum geçiş türlerini ise dörde ayırmakta ve bunların uygulanışını tarif etmektedir. Fakat türleri adlandırmamaktadır. Bu dört türe ek olarak, boş tel aracılığıyla geçişi, parmakları uzatarak veya daraltarak yapılan geçişleri armonikleri içeren geçişleri ve kromatik pasajlarda glissando ile yapılan geçişleri belirtmektedir (Yankelevich, 2016:112).

Bu çalışmanın sonuçları dört boyutta değerlendirilmektedir. Bunlar, “konum geçmeye başlama”, “konum geçme çeşitleri”, “konum geçme sınıflandırması”, konum geçmeyi kolaylaştırıcı unsurlar” dır. Konum geçmeye başlama boyutunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Konumda kalışlı çalışmalar ve konumdan konuma geçişli çalışmalar yapma
 - Konum geçişlerinde doğru hareketler
 - Konum geçişlerinde başparmak unsuru
 - Konum geçişinde kılavuz ses kavramı
 - Konum geçişinde zamanlama
- Çalışmada belirlenen konum geçme çeşitleri;
- Tek parmakla geçiş
 - Boş tel geçişi
 - Klasik geçiş
 - Parmak değiştirimli geçiş
 - Geciktirmeli geçiş
 - Anlatımlı klasik geçiş
 - Romantik geçiş
 - Kombinasyonlu geçiştir

Çalışmada incelenen videolar ve yayınlar ışığında belirlenen konum geçme çeşitleri, uygulamaları ve eğitim süreçlerindeki yerleri itibarıyla sınıflandırmıştır. Konum geçişleri, tam konum geçme ve yarım konum geçme ana başlıklarından, tam konum geçme başlığı altında gruplandırılmaktadır. Tam konum geçişlerinin altında yer alan temel geçişlerde, “tek parmakla geçiş”,

“boş tel aracılığıyla geçiş”, “klasik geçiş”, “parmak değiştirimli geçiş” ve “geciktirmeli geçiş”; anlatım odaklı geçişlerde ise “romantik geçiş” ve “kombinasyonlu geçiş” belirlenmiştir. Çalışmada konum geçmeyi kolaylaştırıcı unsurlar boyutunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Çalgıyı doğru tutma, fiziksel olarak gergin olmama,
- Konum geçme işleminden korkmama,
- Konum geçişinde el-kol unsurlarının keman sapındaki pozisyonlarını doğru anlama,
- Konum geçişlerinde elin kat etmesi gereken mesafeyi hissetme,
- Kaymanın duyurulmaması gerektiği durumlarda yapılması gerekenler,
- Konum geçmede görev alan parmakların dışında kalan-diğer parmakların- dokusu,
- Konum geçmede zamanlama ve cümleleme,
- Konum geçmede yay kullanımı

Keman eğitiminde konum geçiş türleri, öğrenciye ayrıntılı biçimde aktarılmalıdır. Konum geçmeye başlamadan önce doğru hareketlerin nasıl olması gerektiğine ilişkin yapılacak açıklamalar ve örneklerin yanında hareketin alt unsurları yani başparmağın görevleri, kılavuz ses ve zamanlama konularında öğrencinin bilgilendirilmesi kritiktir. Öğrencinin konum geçişlerinde doğru veya yanlış yaptığı hareketleri, bu alt unsurlarla bağdaştırarak değerlendirmesi faydalı olacaktır. Geçişlerin açık bir şekilde tanımlanması ve beraberinde adlandırılması, öğrencinin konuyu daha iyi irdelemesini ve bu yolla konuyu içselleştirmesini sağlayacaktır. Önceleri düşünülerek, kontrollü bir şekilde gerçekleştirilen geçişler, zaman içerisinde tüm boyutlarıyla alışkanlık haline gelecek, konum geçişlerine ilişkin parmak numaralandırmalarından elin tüm hareketlerine, karar verme-çalma kolaylığı ve refleksler kazanılacaktır.

Derste gerçekleştirilen uygulamaların dışında öğretmenin, öğrencileri alanda hazırlanmış yazılı yayınları ve görsel materyalleri takip etmeye yönlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu yolla öğrencinin konuya ilişkin farkındalığı artacaktır. Bütün bunların yanında konum geçişlerinin öğretiminde yürütülecek uygulamalı çalışmaların, kolaydan zora ve öğrenciye görelilik (öğrenci ihtiyaçları ve eksikleri gözetilerek) ilkesine göre yürütülmesi amaç edinilmelidir. Ayrıca tek başına uygulamaların, öğretimde yetersiz kalacağı unutulmamalıdır. Elbette her zaman bu uygulamaların içeriğinde açıklamalar tanımlamalar mevcuttur ancak teorik farkındalık öğrencinin konuya ilişkin daha derin düşünmesini ve araştırmasını sağlayacaktır.

Çalışmada gerçekleştirilen taramadan elde edilen verilerde, konum geçişlerinin tanımlanması olsun, bunların işleniş sıralılığı veya gruplandırılışları olsun aralarında büyük ifade farklılıkları söz konusudur. Elbette öğretimde veya uygulama önerilerinde herkes için farklılıklar son derece doğaldır. Konum geçişlerine ilişkin dilde çeşitli standartların ve kararların keman eğitimine önemli etki edeceği düşünülmektedir. Bu anlamda çalışmada ortaya koyulan konum geçme sınıflandırmasının gelecek çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alan, F. M., ve Tanınmış, G. E. (2014). Keman eğitiminde konum geçişlerine yönelik Otakar Sevcik Op. 8 Alıştırmalarına ilişkin uzman görüşleri. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 2 (2), 109-127 doi:10.7816/sed-02-02-07 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/116457> (Erişim tarihi: 04 Kasım 2016)
- Alapınar, H. (2005). *Keman için pozisyon çalışmaları I.-III. Pozisyon*. İzmir: İmaj Matbaacılık.
- Auer, L. (1921). *Violin playing as I teach it* New York: Frederick A. Stokes Company.
- Büyükkaksoy, F. (1997). *Keman öğretiminde ilkeler ve yöntemler*. Ankara: Armoni Limited Şti.
- Cheslock, L. (1937). Violin shifting. *Bulletin of the American Musicological Society*, 2, 26-27. doi: 10.2307/829184 <https://www.jstor.org/stable/829184> (Erişim tarihi: 29 Mart 2017)
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6. bs.). Abingdon: Routledge.
- Cowden, R. L. (1972). A comparison of first and third position approaches to violin instruction. *Journal of Research in Music Education*, 20 (4), 505-509. <https://www.jstor.org/stable/3343811> (Erişim tarihi: 22 Eylül 2017)
- Çuhadar, C. H. (2009). Kemande çalma teknikleri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), 121-132. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/50501> (Erişim tarihi: 30 Mart 2017)
- Dont, J. (1916). 24 Preparatory exercises op. 37. L. Svecenski (Ed). New York: G. Schirmer, Inc.
- Fisher, S. (1997). *Basics 300 exercises and practice routines for the violin*. London: Peters Edition Limited.
- Galamian, I. (1962). *Principles of violin playing and teaching*. United States of America: Prentice-Hall, Inc.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (13. basım.) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kızıltepe, Z. (2017). İçerik analizi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* içinde (ss. 253-266). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurtaslan, Z., Ergun, M. S., ve Kutluk, Ö. (2012). Necdet Levent'in 1 Numaralı Keman Konçertosu'nun keman öğretimindeki temel davranışlara yönelik içerik analizi. *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 2(5). <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/inustd/article/view/1027000049/1027000048> (Erişim tarihi: 21 Eylül 2017)
- Salzberg, R. S., and Salzberg, C. L. (1981). Praise and corrective feedback in the remediation of incorrect left-hand positions of elementary string players. *Journal of Research in Music Education*, 29(2), 125-133. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2307/3345021> (Erişim tarihi: 6 Nisan 2018)
- Sevcik, O. (1901). *Meisterwerke für violine: op. 8 lagenwechsel und tonleiter*. Köln: Bosworth & Company.
- Sievers, B. A. (2005). A survey of string teachers' opinions regarding the teaching of violin/viola shifting. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Oklahoma, Oklahoma USA. <https://shareok.org/bitstream/handle/11244/921/3203281.PDF?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim tarihi: 21 Eylül 2017)
- Sitt, H. (1981). 100 Studies op. 32 book III. E. Eulenburg (Ed.). Mainz: Schott.
- Uçan, A. (2005 a). *Müzik eğitimi (Genişletilmiş 3. Basım)*. Ankara: Evrensel Müzik Evi.
- Uçan A. (2005 b). *Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri için keman ders kitabı lise 1 (1. Basım)*. Ankara: MEB Devlet Kitapları, Saray Matbaacılık.
- Visentin, P., Li, S., Tardif, G., & Shan, G. (2015). Unraveling mysteries of personal performance style: biomechanics of left-hand position changes (shifting) in violin performance. *PeerJ*, 3, e1299. <https://doi.org/10.7717/peerj.1299> Erişim tarihi: 10 Ocak 2018.
- Wohlfahrt, F. (1905). *Sixty studies for the violin op. 4*. G. Blay (Ed.). New York: G. Schirmer, Inc.
- Yankelevich, Y. (2016). Shifting positions in conjunction with the musical goals of the violinist. M. Lankovsky (Ed.), in *The Russian violin school: The legacy of Yuri Yankelevich*. New York: Oxford University Press, 2016.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (2. Basım) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

Chen, E. (2016). *How to shift on the violin (some good exercises)*. Video file, May 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=BNSL8wvluqM&t=210s> (Erişim tarihi: 10 Ocak 2018) .

Sassmannshaus, K. (2012 a). *Shifting (beginner)*. Video file, March 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=eToN04JlivU> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2017).

Sassmannshaus, K. (2012 b). *Shifting: beginning exercise*. Video file, March 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=oFA7uEjZB7I> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2017).

Sassmannshaus, K. (2012 c). *Shifting (intermediate)*. Video file, March 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=K1g4xQIIoE&list=PLkxFKgaccJrSgaVJce3ooce4tVObGF3Ca&index=6> (Erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Sassmannshaus, K. (2012 d). *Shifting advanced exercise*. Video file, March 2012, https://www.youtube.com/watch?v=ENr7cc_PUck (Erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Sparrow, A. (2012). *How to: shift positions on the violin tutorial*. Video file, May 2012, https://www.youtube.com/watch?v=GNy_uES7OeI (Erişim tarihi: 20 Mart 2018).

Staples, L. (2014). *Violin lesson - a simple approach to violin shifting*. Video file, November 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=N9Sehh1Upjs> (Erişim tarihi: 22 Mart 2018).

Thomsen, L. (2012, Eylül). *Violin tips: How to improve your violin or viola shifting (how to play the violin or viola)* Video file, September 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=ZIS7JC0Xmxo> (Erişim tarihi: 15 Aralık 2017).

ŞEKİL KAYNAKLARI

Dont, J. (1916). *24 Preparatory exercises op. 37*. L. Svecenski (Ed.). New York: G. Schirmer, Inc.

Fisher, S. (1997). *Basics 300 exercises and practice routines for the violin*. London: Peters Edition Limited.